

Olga Konstantinovic, Wouter Geyskens

De rivieren van de Mekong

In de zuidelijke tip van Vietnam, waar de solo backpackers geen hostels meer vinden, ligt de Mekong Delta. Voorbij de bergketens van China, Laos, Cambodja en Vietnam vertakt de Mekong rivier zich na een tocht van 5000 km in een eindeloos netwerk van riviertjes. Samen loodsen ze een immens volume aan water de zee in. Hier begonnen we aan ons avontuur, in het land waar de bruggen hoger zijn dan de glooiingen in het landschap.

‘De gevolgen van klimaatsverandering bedreigen het leven van de lokale inwoners van de Mekong Delta. Door extreme droogtes en ongeziene overstromingen staan de rijstboeren onder druk. Huizen verzakken en drinkwater wordt elk jaar schaarser.’, deze noodkreet schudde ons wakker. Onze keuze stond vast. Hieraan wouden we mee-denken, werken en ontwerpen.

De reis

Met mosquitto netten opzak, vertrokken we in augustus vorig jaar naar Vietnam. Pal in het regenseizoen. De volgende 13 weken gingen we doorbrengen in de delta. We waren voorbereid. We zouden de klimaatsverandering onder ogen zien. Terplaatse, kwamen we in de eerste week in contact met lokale experts. Vele notities, koffies en veel ijsblokjes later werd de boodschap ons duidelijk: klimaatsverandering zie je niet, maar je voelt het. Ze gaven ons de opdracht om te praten met boeren en te leren uit de manier waarop zij zich aanpassen aan de veranderende condities. Enkel zo zouden we de impact leren kennen op het dagelijkse leven.

Met brommer en fototoestel in de aanslag begonnen we aan onze route. Van zuid naar noord en terug. Voorbij de grens van Cambodja, want tot daar strekt de Mekong Delta zich uit. De palmbomen zijn er nog steeds reusachtig en de rijstvelden nog even groen, maar toch leven ze er totaal anders. De verscheidenheid vertaalt zich in de bebouwde leefwereld. Zo konden we door te kijken naar de huizen ‘en route’ meer en meer begrijpen welke rol water had in het dagelijkse leven. De hoogte van de palen waarop de huizen zijn gebouwd toont de diepte van de jaarlijkse overstromingen in het natte seizoen. In andere gebieden waar de huizen op land staan ontdekten we de vruchtbare grond van opgehoopt sediment naast de oevers van de rivieren. Leven ze in een boothuis op het water dan wisten we iets over de diepte van de rivier die ideaal bleek voor de visvangst. Het was duidelijk dat de inwoners van de delta leefden op het ritme van de seizoenen, op hoog of in laag water, op de oevers of in de rivier.

Zo zagen we in de eerste weken enkel vredevolle dorpjes. Maar waren we niet op zoek naar de drastische gevolgen van de klimaatsopwarming? We trokken dieper de rijstvelden in. Vanonder zijn strooien hoedje sprak de rijstboer met ons. Met gebaren en de hulp van een ‘english teacher’ als gids begrepen we een ander aspect van het dagelijkse leven die we ervoor niet kenden. Iets dat de vriendelijke Vietnamezen verbergen achter hun brede glimlach. Een verhaal van comparatieven: hoe het zwaarder wordt rijst te telen door de onvoorspelbare regen, hoe veel dieper ze het drinkwater moeten oppompen omdat de boeren hetzelfde water nodig hebben, hoe er meer vissen worden tegengehouden door stuwdammen vooraleer ze de delta kunnen bereiken, hoe er meer huizen op de rivieroever verzakken omdat het sediment uit de rivieren wordt gehaald om bakstenen huizen te

kunnen bouwen. Of hoe het hele dorp moet samenwerken met de heropbouw van de huizen die door een heviger storm waren beschadigd.

Om deze uitdagingen aan te gaan investeert het land grote budgetten. De economie moet toch blijven draaien? Hogere dijken, meer machines, krachtigere pompen, meer beton. Rivieren worden kanalen en boten worden vervangen door brommers. Maar op basis van de inzichten van de experts, promotoren en boeren gestaafd met eigen ervaringen in de voorbije maanden beseften we samen met hen dat dit geen oplossing kon zijn op lange termijn. Voorspellingen over overstromingen en droogtes bevestigden de nood aan nieuwe oplossingen.

In *Braiding the mekong* etaleren we een nieuwe visie voor de de Mekong Delta voor 2030, 2050 en 2100. Over verschillende schalen heen tonen we onze ideeën die de natuur in de delta terug ruimte geeft. We laten een natuurlijk systeem (samen)werken in- en met het gemanipuleerde landschap.

Overstromingen

Uitgezoomd tot schaal van de delta gebruiken we de bestaande infrastructuur om water niet tegen te houden, maar bij te houden. Zo ontstaan grootschalige reservoirs die vollopen in het regenseizoen en drinkwater kunnen aanbieden in droogseizoen. Op andere strategische plekken transformeren we de infrastructuur zodat het water van de Mekong opnieuw zijn eigen pad kan kiezen en de rijstvelden kan bevoeien. De sedimenten die zo terug op het land worden verspreid, verminderen de nood aan schadelijke meststoffen. Waterlagen in de bodem worden door deze zachte overstromingen ook aangevuld.

Natheid

Als we verder inzoomen tot op de schaal van de rivier, opperen we voor een herbebossing van de rivieroever. Op bedreigde locaties verplaatsen we de huizen zodat de lokale boomsoort zijn vertrouwde habitat kan heroveren. Zij bieden bescherming en kunnen terug een rol van betekenis krijgen als bron van inkomsten. Door verder de topografie op microniveau te manipuleren ontstaat er een gradatie in natheid in de bodem. Dit zorgt ervoor dat lokale boeren in staat zijn diverse producten te telen. Zo wordt de economie in de delta minder afhankelijk van de rijst-monocultuur.

De Vietnamese leefwereld

Tenslotte zoomen we in tot op de schaal van de mens, de Vietnamese maat. Onze ontwerp-site bevindt zich in de omgeving van een stad aan de Mekong genaamd Hong Ngu. Een aantal rivieren vormen hier natuurlijke eilanden waar telkens een weg als hoge dijk is rond gebouwd. In ons finaal ontwerp stellen we voor een deel van deze dijk te vervangen door een hybride brugstructuur op palen. Deze brug biedt publieke voorzieningen en laat een graduele overstroming toe van de middenin gelegen velden. Mensen komen voorbij, blijven voor hun dagelijkse activiteiten of ontmoeten elkaar op een veilige hoogte. Een glooiing in het landschap, vormgegeven met de aarde van de dijk, ondersteunt de brug en is ontworpen als een reservoir voor de gemeenschap.